

APUNTS SOBRE LA PHILLIPS EXETER ACADEMY LIBRARY

L'any 1966, Louis I. Kahn (1901-1974) rep l'encàrrec de la construcció per a la Exeter Academy¹, un internat de nois, de la biblioteca² i d'un menjador adjacent. Amb aquesta biblioteca, Kahn culmina la seva recerca personal per cercar la “forma” (iniciada de manera radicalment diferent amb la Washington University Library) de les biblioteques, i ho fa amb un comentari:

*“Veo la biblioteca como un lugar donde el bibliotecario pueda exhibir los libros, abiertos a propósito en páginas selectas para seducir a los lectores. Tendría que haber un sitio con grandes mesas sobre las que el bibliotecario pueda poner los libros y los lectores puedan coger el libro y llevarlo a la luz.”*³

Amb aquest fragment podem definir ja tres espais: un per a l'exhibició dels llibres com a objectes; un segon que serveixi de reunió col·lectiva on els usuaris puguin trobar-se amb els llibres; i finalment, un tercer espai on els lectors mantinguin una relació “privada” i íntima amb el llibre i la llum. Trobem encara un segon comentari del propi Kahn, en què clarifica i marca les línies d'aquests tres espais:

*“Exeter comenzó en la periferia, donde se halla la luz. Yo sentía que la sala de lectura tenía que situarse donde una persona pudiera estar sola cerca de una ventana y que debía ser una especie de gabinete privado, una suerte de lugar descubierto en los pliegues de la construcción. Hice el exterior del edificio como un aro de ladrillo, independiente de los libros. El interior lo hice como un aro de hormigón donde se guardarán los libros, apartados de la luz. El área central es el resultado de esos dos aros contiguos; sólo en la entrada son visibles los libros a través de grandes oberturas circulares. Así uno siente que el edificio posee la invitación de los libros”*⁴

Efectivament, l'àrea central com a culminació de la resta d'espais. Els espais, la “forma” dels espais ja prenen forma física, maduren tant en la ment de l'arquitecte com en la futura representació material en l'edifici de la biblioteca, cohesionada com a conjunt únic i acabat: la rotunditat de l'entrada com a aparador dels llibres allà continguts, convidant a entrar-hi, però que al mateix temps esdevé un espai de reunió i de trobada alhora que de meditació i reflexió, de pausa. La fredor efectiva, obscura de l'interior fet de formigó. I finalment la claredat, l'espai amable exterior, la calidesa del totxo. Tres àmbits (tres formes) ben diferenciats, separats segons l'ús i la funció que tindran dins de l'edifici; i amb materials específics per a cada un d'ells. El material i la forma s'interelacionen i es fusionen. L'un segurament no podria existir sense l'altre. Per completar els espais de l'edifici, trobem a les cantonades quatre zones auxiliars per a les comunicacions verticals, la ventilació, serveis, etc.⁵

Per a Kahn, però, no només era important la “forma” de l'edifici. També ho era la seva forma exterior, fins a esdevenir ja una primerenca invitació de l'alumnat a entrar a entrar-hi i a gaudir-ne. Per dir-ho d'alguna manera, la seva relació de conjunt amb el seu entorn més immediat. En el projecte de la Exeter, per a Kahn aquest fou un aspecte també a tenir present. Ell mateix escriu:

1 <http://www.exeter.edu/> [Consulta: 15/02/2006]

2 La pàgina web de la biblioteca és: <http://library.exeter.edu/index.html> [Consulta: 15/02/2006]

3 Kohane, Peter. “La búsqueda de la “forma” de Louis I. Kahn: ámbitos públicos y privados en las bibliotecas de la Washington University y la Phillips Exeter Academy”. En: *Kahn : libraries = bibliotecas*. Barcelona : Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, DL 1989. ISBN 84-600-7266-5, p. 99. Citat originalment a Lobell. *Between silence and light*, p. 100

4 Íbid, p. 99. Originalment a: “The Mind of Louis I. Kahn”. En: *Architectural Form*, no. 137 (july-august 1972), p. 77

5 Íbid, p. 101.

“En Exeter no intenté hacer algo que sobresaliera. Mostré mi respeto a los edificios a mi alrededor escogiendo el ladrillo para entonar con ellos”

“Las bibliotecas de todas las facultades universitarias se sienten a gusto a la entrada de una plazuela a la que tengan acceso todos los estudiantes, como un lugar que les invita permanentemente. Las plazoletas de entrada y los jardines y senderos que las unen forman una arquitectura de conexión”⁶

Exterior de la Exeter Library. http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/fa267/kahn/kahnlib1.jpg
[Consulta: 15/02/2006]

ELS TRES ESPAIS

L'espai central és un petit compendi de l'ordre i lògica geomètrica, aspectes que Kahn apreciava especialment, i que agafà directament de l'arquitectura renaixentista en què els edificis eren una representació a petita escala de quelcom diví, harmònic i perfecte⁷. Això ho aplicà a les línies de la Exeter, ja que per a Kahn les biblioteques eren una tipologia superior d'edificis, una mena de porta d'accés a un estadi superior gràcies als llibres i, en conseqüència, a la seva lectura. Així, el vestíbul d'accés i la zona interior, el contenidor dels llibres (visibles des de l'escala), havien de representar simbòlicament aquesta ascensió cultural.

⁶ Íbid, p. 103-105. Originalment a: Louis I. Kahn. “Room, Window and Sun”. En: *Canadian Architect*, n. 18 (june 1973), p. 53

⁷ Ídib, p. 109. L'any 1956, arran d'una conversa amb Colin Rowe, aquest envià a Kahn l'estudi *Architectural principles in the Age of Humanism*, de Rudolph Wittkower. La seva lectura per a Kahn fou decisiva.

L'espai central, amb els gran cercles simbòlics que deixen veure els llibres, convidant a entra-hi.

http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/fa267/kahn/kahnlib2.jpg

[Consulta: 15/02/2006]

En segon lloc, l'espai interior, el contenidor dels llibres, és potser l'espai menys tractat i amb menys càrrega simbòlica. Segurament per a Kahn representava només una transició momentània, una zona de pas obligat per obtenir els llibres i portar-los a la zona de lectura. L'element prosaic que significa el formigó, i la seva simplicitat, ajuden a aquesta concepció.

Sortint d'aquesta transició que representa la zona interior, els usuaris, ja amb els llibres triats, surten a la "llum" que representa la zona exterior de la biblioteca, una zona amable, saturada d'il·luminació en forma de galeries a doble alçada, aprofitant i fent-se seva la pell i els plecs de l'edifici. Ambdues zones, la interior i aquesta de lectura, estaven separades per un dels arcs de què hem parlat més amunt, així com per les lleixes amb els llibres. Aquests dos elements constitueixen una barrera natural entre la tranquil·litat i l'assossegament de la zona exterior, la zona de lectura; i la zona interior, de més bullici i informal. A més, aquesta barrera trenca amb un dels preceptes més reclamats des del món de la biblioteconomia: el poder controlar tota la biblioteca des del punt principal d'atenció al públic. Se'n diu el panopticisme i a la Exeter no existeix; Kahn va voler separar-ho: donava molta importància a la necessària tranquil·litat de l'acte de lectura, i a la concentració que requereix; i cap mirada aliena o inquisidora s'hi havia d'interposar.

Un dels elements més importants de la zona de lectura és el que Kahn anomena els gabinets, en què hi posà especial atenció en la seva concepció. Segons les seves pròpies paraules:

"El gabinete es la habitación dentro de la habitación... Hice el gabinete asociado a la luz. Tiene su propia ventanita para que uno pueda regular su intimidad y la cantidad de luz que

quiera”⁸

LA MÉS GRAN INFLUÈNCIA

Per acabar, voldria fer esment de la que, en la meua opinió, fou la influència més gran que tingué Kahn a l'hora de projectar la Exeter Library. Una influència plena de senzillesa i simplicitat, universal i eterna, sense artificis. Es tracta d'Etienne-Louis Boullée i la seva biblioteca. L'any 1968 Kahn escrigué⁹:

*“Hay una ilustración de la biblioteca en la que no figuran mesas. Es una gran habitación imperialista y se ve a personas alcanzando libros desde arriba a personas que están más abajo. No hay mesas para leer, simplemente la sensación de lo que debería ser una biblioteca: uno entra en la sala y allí están todos los libros.”*¹⁰

Penso que aquestes línies finals reflecteixen una idea transcendental: la de l'accés. La senzillesa que es traspuia és gran. Kahn, i Boullée ja al segle XVIII, imaginem (i reclamen) unes biblioteques més obertes, més fàcils i amb menys artificis. Kahn ho féu posant èmfasi en “la invitació” del propi edifici a entrar-hi, en potenciar els usos ja des de l'exterior; Boullée pensà una biblioteca neta, quasi minimal, on s'estableix una relació directa i intransferible entre els llibres i els usuaris. Crec que en bona mesura els seus somnis s'has acomplert.

⁸ Íbid, p. 117. Citat a: Wurman. *What will be*, p. 179.

⁹ Escriu aquestes línies com a pròleg d'una exposició sobre els projectes de Boullée. Kahn, Louis I. “Twelve lines”. En: *Visionary architects: Boullée, Ledoux, Lequeu*. Houston: University of St. Thomas, 1968, p. 5

¹⁰ Ídid, p. 107. Citat a: Wurman. *Why will be*, p. 182